

УДК 005.591.43:657.22

Писарчук О.В., Яртим І.А. (Харківський національний економічний університет, м. Харків)

АУТСОРСІНГ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В роботі представлено особливості руху інформаційних потоків при застосуванні аутсорсінгу бухгалтерського обліку; розкрито його переваги та недоліки, а також напрямки їх усунення.

Ключові слова: аутсорсінг, організація бухгалтерського обліку, інформаційний потік.

The paper presents the features of the movement of information flows using accounting outsourcing, opens its advantages and disadvantages, as well as directions for their removal.

Keywords: outsourcing, accounting organization, information flows.

В работе представлены особенности движения информационных потоков при использовании аутсорсинга бухгалтерского учета; раскрыты его преимущества и недостатки, а также направления их устранения.

Ключевые слова: аутсорсинг, организация бухгалтерского учета, информационный поток.

Необхідною умовою діяльності підприємства на ринку є скорочення витрат та підвищення його конкурентоспроможності. Прагнення до зниження витрат діяльності може бути задоволене за допомогою використання послуг зовнішніх суб'єктів для виконання окремих бізнес-процесів підприємства, зокрема, ведення бухгалтерського обліку, в тому числі, шляхом впровадження аутсорсінгу. Термін “аутсорсінг” (від англ. outsourcing) буквально означає вилучення з джерел. У літературі наявні декілька тлумачень даного терміну: відмова від власного бізнес-процесу й придбання послуг з його реалізації у сторонньої організації; передача окремих функцій підприємства професійному сторонньому виконавцю для концентрації всіх власних ресурсів на основному виді діяльності підприємства [5, С.264].

Про зростаючу наукову і практичну роль аутсорсінгу в процесі управління сучасними підприємствами за кордоном говорить той факт, що майже 90 % сучасних іноземних підприємств використовують цей підхід для реалізації хоча б одного бізнес-процесу. Так, наприклад, компанія American Data Processing (США) з оборотом, що перевищує 7 млрд. дол., розраховує за допомогою послуг аутсорсінгу заробітну плату більш ніж для 30 млн. осіб [8]. Незважаючи на

те що аутсорсінг в усьому світі є досить раціональною формою ведення господарської діяльності, в Україні спостерігається зворотна ситуація – лише невелика кількість підприємств використовує послуги аутсорсінгових компаній [6].

При розгляді можливості передачі ведення бухгалтерського обліку на аутсорсінг існує ряд причин, що негативно впливають на прийняття відповідних рішень. Серед них можна виділити додаткові витрати сил або коштів на етапі переходу від старої бухгалтерії до роботи з аутсорсінговою компанією; певна втрата конфіденційності внутрішньої інформації внаслідок передачі документації; можливе зниження оперативності обліку для великих організацій – замовників, яке пов'язане з передачею бухгалтерського обліку аутсорсінговій компанії; відсутність досвіду співпраці з такими компаніями. Все це формує певні бар'єри використання бухгалтерського аутсорсінгу. А недостатня дослідженість таких питань обумовлює актуальність обраної теми.

Проблемами вивчення недоліків та переваг бухгалтерського аутсорсінгу займаються такі українські науковці та практики, як Опришко М.[4], Радзивілов В., Безручук С.Л., Лайчук С.М.[2], Скакун Л.С., Дворцова В., Рибак А. [3] та інші. Авторами приділяється значна увага дослідженню поняття, завдань, функцій аутсорсінгу бухгалтерського обліку, доцільності його використання в практичній діяльності підприємств, порядку впровадження тощо. Проте недостатньо уваги приділено розробці заходів, які дали б змогу знизити ризики, що існують при застосуванні послуг даного виду. Окрім цього, доцільним є розробка методики оцінки ефективності бухгалтерського аутсорсінгу.

Метою дослідження є висвітлення переваг і недоліків аутсорсінгу як форми організації обліку та визначення шляхів подолання недоліків при веденні бухгалтерського обліку сторонньою організацією. Для розкриття мети дослідження було сформульовано та послідовно вирішено наступні завдання: розкрити переваги застосування аутсорсінгових послуг бухгалтерського обліку, висвітлити недоліки даних послуг та розробити комплекс заходів, що дадуть змогу зменшити ризики, які існують при використанні послуг даного типу.

Стремління підприємств до оптимізації своєї діяльності обумовлює необхідність пошуку нових методів та механізмів взаємодії, які б сприяли скороченню витратної складової, і, водночас, сприяли б зростанню якості продукції та забезпеченню конкурентоздатності підприємства. Так, американська асоціація менеджменту провела дослідження серед 600 фірм, яке показало, що 1/5 частина опитаних компаній передала на аутсорсінг хоча б деяку частину своїх фінансових та бухгалтерських операцій. За дослідженнями американської компанії Hewitt Associates 36 % американських фінансових директорів підтримує ідею аутсорсінгу, 41 % – оцінили значення таких послуг і лише 25 %– користуються послугами з аутсорсінгу [2]. Статистичні дані щодо аналізу українського ринку свідчать про незначну кількість підприємств, які використовують аутсорсінг для передачі ведення бухгалтерського обліку. З розвитком економічних відносин, культури ведення бізнесу та переходом на якісно новий рівень функціонування як підприємства, так і середовища, все більш актуальними по-

стають питання вузької спеціалізації. В такому випадку адекватним стає рішення щодо передачі ведення бухгалтерського обліку на аутсорсінг, як непрофільного та неvirробничого процесу [6].

Концепція застосування аутсорсінгової форми організації обліку ґрунтується на твердженні, що спеціалізовані фірми роблять це якісніше і при нижчих витратах. Ряд науковців і практиків виділяють численні як загальні, так і специфічні переваги аутсорсінгу [2]. Серед них можна виділити наступні:

можливість для керівництва не відволікатись на регулювання обслуговуючих функцій, а більше уваги приділяти основному бізнесу;

перекладання відповідальності за організацію обліку та правильності його ведення на аутсорсінгову компанію;

можливість використовувати кваліфіковану працю, досвід, та доступ до нових технологій;

вузькість спеціалізації дає можливість якісно виконувати всі функції;

разом з бухгалтерським забезпеченням клієнт отримує цілий комплекс супутніх послуг (аудиторські, юридичні, консультативні тощо);

віддати бухгалтерський облік до аутсорсінгової фірми можна на будь-якому етапі діяльності.

Однак, на думку авторів, головною перевагою делегування бухгалтерських функцій все ж є фактор відповідальності за можливі штрафні санкції і пені, що виникають як результат помилок в обліку. Адже використання послуг спеціалізованої компанії з ведення обліку передбачає наявність договірної відповідальності за збитки. Як правило, це відповідальність за своєчасність надання звітів у контролюючі органи, за правильність нарахування податків, за відповідність ведення бухгалтерського і податкового обліку чинному законодавству. Але і ця перевага має винятки. Суттєвий недолік в тому, що аутсорсінгова компанія за чинним законодавством не може бути законним представником при вирішенні податкових та інших суперечок, якщо тільки цей пункт не прописаний в договорі.

Рішення щодо доцільності передачі на аутсорсінг певних бізнес-процесів або функцій об'єктивно призводить до зміни напрямків руху та структури інформаційних потоків, які в свою чергу також потребують відповідного управління. На рисунку представлена схема інформаційних потоків, яка виникає між суб'єктами, при передачі на аутсорсінг певної сукупності процедур щодо ведення бухгалтерського обліку.

Ступінь тісноти такої взаємодії між суб'єктами, напрямки руху інформації, періодичність її формування та подання, обсяг та насиченість інформаційних потоків визначається особливостями конкретного договору аутсорсінгу. Залежно від обсягу робіт, що передаються на аутсорсінг, відбувається зміна напрямків інформаційних потоків, їх структурного наповнення, тісноти зв'язку між всіма суб'єктами процесу, а також особливості взаємодії між ними.

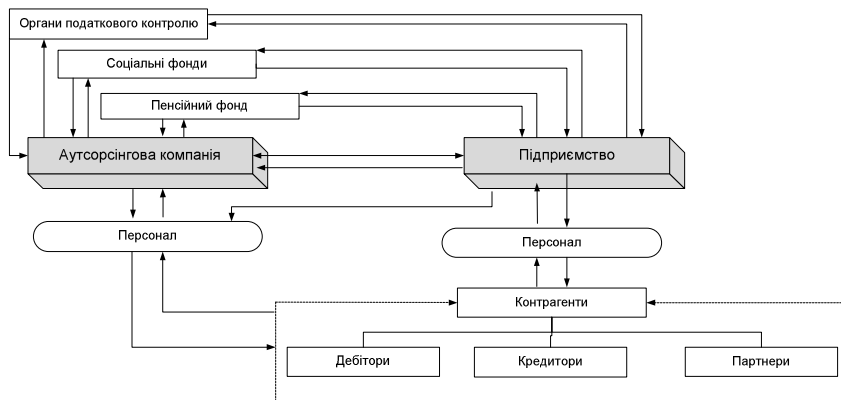

Рисунок. Схема інформаційних потоків при використанні бухгалтерського аутсорсінгу

Проте, не дивлячись на існування попиту на послуги аутсорсінгу і численні його переваги, що визначаються багатьма науковцями і практиками різних країн, вони мають ряд суттєвих недоліків, що обмежують використання цих послуг на ринку України. Найвагоміший вплив мають наступні фактори:

відповідальність за достовірність бухгалтерського обліку, своєчасне подання звітності та сплату податків покладається на керівництво замовника;

відкриття відомостей про свою діяльність стороннім особам;

відсутність контролю за діяльністю підприємства або спеціалістів, що надають бухгалтерські послуги;

відсутність оперативної управлінської інформації;

додаткові витрати часу на узгодження умов договору.

Хоча наведений перелік факторів не є вичерпним через багатогранність аутсорсінгу як ефективного способу оптимізації облікового процесу, все ж їх роль в процесі прийняття рішення щодо форми ведення бухгалтерського обліку не можливо не дооцінювати.

Враховуючи особливості кожного з вищеперерахованих чинників, автори пропонують основні напрями зменшення ризиків, пов'язаних з обранням аутсорсінгової форми організації обліку (таблиця). Незважаючи на те що деякі автори вважають, що аргументи щодо переваг та недоліків впровадження аутсорсінгу на підприємстві є очевидними, на наш погляд, вони повинні бути чітко й логічно представлені, а також визначені для кожного підприємства окремо, з урахуванням особливостей його діяльності.

Запропоновані напрямки усунення недоліків, що можуть виникнути під час передачі на аутсорсінг певного обсягу функцій з бухгалтерського обліку, дають можливість певним чином обмежити ризики, які пов'язані з даним процесом.

Недоліки аутсорсінгових послуг та шляхи їх усунення

Недоліки	Шляхи усунення недоліків
Замовник несе відповідальність за достовірність бухгалтерського обліку, своєчасне подання звітності та сплату податків	Оскільки на законодавчому рівні це не регламентується, найбільш доцільно заздалегідь закріпити в договорі більш повні та чітко сформульовані умови відповідальності сторін.
Відсутність контролю за діяльністю підприємства або спеціалістів, що надають бухгалтерські послуги	Чітка регламентація обов'язків окремих виконавців, руху інформаційних потоків; встановлення схеми звітування перед замовником
Відкриття відомостей про свою діяльність стороннім особам	Оцінка професійної компетентності та етичної сторони діяльності контрагента шляхом аналізу відгуків попередніх замовників; складання додаткових умов щодо нерозголошення комерційної таємниці або ознайомлення з існуючим положенням про комерційну таємницю клієнта.
Відсутність оперативної управлінської інформації	Передбачити в договорі порядок та періодичність надання інформації щодо окремих управлінських операцій, організація передачі даної інформації за допомогою сучасних інформаційних технологій.
Додаткові витрати часу на узгодження умов договору	Наявність у аутсорсінгової компанії шаблонів договорів, налагоджених схем роботи, розроблених графіків документообігу.

Однак, регулювання відносин щодо надання послуг з бухгалтерського аутсорсінгу виключно на рівні сторін, не дає повної впевненості замовнику в захищеності своїх інтересів. Оскільки дана сфера послуг активно розвивається, то доцільно було б розробити чітку та зрозумілу законодавчу базу з аутсорсінгу. На сьогодні, аутсорсінг бухгалтерського обліку регулюється лише ст. 8 закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], що набрав чинності з 1 січня 2000 року. В цій статті зазначено, що підприємство може вести на договірних засадах бухгалтерський облік централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою. Відповідно, це допускає роботу фірм-аутсорсерів, проте усі законодавчі норми цим і обмежуються, тому відсутній належний контроль за діяльністю таких фірм.

Враховуючи усі переваги аутсорсінгових послуг, в сучасних умовах господарювання, коли головною метою будь-якого підприємства є скорочення витрат та боротьба з конкурентами, досить раціональним є використання послуг таких фірм, що можуть якісно та швидко організувати бухгалтерський облік, в той час як керівництво може зосередитися на стратегічному розвитку підприємства. Проте, підприємство, зацікавлене у послугах з ведення бухгалтерського обліку, повинно здійснити детальний аналіз потреб і засад впровадження дано-

го виду послуг, а також оцінити можливі ризики – втрати інформації, несанкціонованого доступу тощо. Крім того, виходячи з практики діяльності суто українських підприємств, перепонами використання послуг з бухгалтерського обліку також можуть стати нерозвинута культура договірних відносин і небажання керівництва змінювати усталену практику ділових відносин, відсутність вільних коштів в умовах світової фінансової кризи, недосконалість законодавства (відсутність механізму може партнерських взаємовідносин), а також відсутність інформації про підприємства, що надають аутсорсингові послуги.

Напрямки подальших досліджень. Використання аутсорсингової форми організації обліку схем на вітчизняних підприємствах дає змогу значно підвищити ефективність їх роботи та відкрити принципово нові можливості для взаємовигідного співробітництва, суттєво посилити їх конкурентоспроможність в умовах глобального економічного середовища. Зважаючи на істотні ризики, пов'язані з використанням аутсорсингу, подальшої розробки потребують питання оцінки економічної ефективності його впровадження на підприємствах та створення механізму взаємодії підприємств-замовників і постачальників аутсорсингу. Окрім того, доцільним є дослідження «цільової аудиторії» використання послуг даного характеру, тобто груп підприємств, для яких дана форма організації обліку буде найбільш прийнятною та ефективною, враховуючи при цьому особливості господарської діяльності кожного з них.

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. 2. Безручук С.Л., Лайчук С.М. Переваги та недоліки надання послуг з бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / С.Л. Безручук, С.М. Лайчук. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vzhdtu_econ/2009.../3.pdf. 3. Лисенко Т. Передумови виникнення та перспективи застосування аутсорсингу як інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємств [Електронний ресурс] / Т. Лисенко. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2010_14/lisenko.pdf. 4. Опрышко М. Аутсорсинг бухгалтерского учета. экономическая целесообразность [Електронний ресурс] / М. Опрышко. – Режим доступу: <http://www.ncao.ru/autsorsing-statia.htm>. 5. Пилипенко А.А. «Организация обліку і контролю» / А.А. Пилипенко, В.І. Отенко. – Х.: ІНЖЕК, 2005. – 424 с. 6. Писарчук О.В. Місце аутсорсингових та консалтингових компаній в організації обліку / О.В. Писарчук, І.В. Струкова // Наукові праці КНТУ «Економічні науки». – Вип. 7. – Кіровоград: КНТУ, 2010. – С. 262-267. 7. Плюсы и минусы бухгалтерского обслуживания на аутсорсинге [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.188888.ru/pub_detail.php?id=447. 8. С.Н. Лепихина Роль аутсорсинга в мировой экономике [Електронний ресурс] / С.Н. Лепихина. – Режим доступу: [http://www.lib.tsu.ru/mminfo/000063105/300\(II\)/image/300_2_049_052.pdf](http://www.lib.tsu.ru/mminfo/000063105/300(II)/image/300_2_049_052.pdf).

Рецензент: к.е.н., доцент Іванченко А.М. (НУВГП)